

**Зерна любові та відповідальності за інститут
проростають і дають гарні врожаї:
до 85-річчя академіка НАН України О. І. Амоші**

4 серпня 2022 р. виповнилося 85 років видатному вченому-економісту, заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреату премії НАН України ім. О. Г. Шліхтера, М. І. Туган-Барановського, М. В. Птухи, відміннику освіти України, доктору економічних наук, професору, академіку НАН України Олександрові Івановичу Амоші.

Олександр Іванович Амоша народився у м. Горлівка Донецької області 4 серпня 1937 р. Там він здобув середню освіту, а у Донецьку він закінчив Донецький політехнічний інститут. На вугільній шахті розпочав свій трудовий шлях, де набув досвід шахтарської праці, що було цінним коли він перейшов на роботу в Інститут гірничої справи ім. М. М. Федорова АН УРСР. У 1963 р. Олександр Іванович продовжив свою наукову діяльність у Донецькому науково-дослідному вугільному інституті. Саме у цьому галузевому інституті він достроково закінчив аспірантуру і в 1966 р. захистив кандидатську дисертацію. Однак невгамовна душа жадала академічних наукових звершень, і ці прагнення не можна було реалізувати в галузевому інституті.

Завдяки високій оцінці наукових здобутків О. І. Амоші, за його інноваційне мислення він був запрошений до Інституту економіки промисловості НАН України, який очолював директор цієї установи академік НАН України О. М. Алімов.

З того часу Олександр Іванович Амоша працює в Інституті економіки промисловості (ІЕП) НАН України вже 52 роки. Спочатку він був старшим науковим

співробітником, а в 1976 р. очолив створений ним відділ економічних проблем охорони праці. Відділ економічних проблем охорони праці був унікальним, єдиним у системі Академії наук на території Радянського Союзу та на пострадянському просторі. Завдяки цьому Україна вирізнялася інноваційністю наукових результатів, спрямованих на економічне стимулювання досягнення соціальних цілей зі збереження життя та здоров'я працівників вугільного виробництва.

Упродовж п'яти років Олександр Іванович поєднував наукову роботу в Інституті з відповідальною посадою вченого секретаря Донецького наукового центру. Плідна наукова та громадянська робота сприяла зміцненню управлінських рис Олександра Івановича: прагнення до організованості, вміння дослухатися до проблем людей, запобігати конфліктам, націлювати та стимулювати наукову активність колективу тощо. В 1985 р. він зайняв посаду заступника директора Інституту з наукової роботи. Він став співорганізатором і координатором наукових досліджень в Інституті, який тоді очолював академік НАН України Микола Григорович Чумаченко. Роки роботи під керівництвом академіків О. М. Алімова і М. Г. Чумаченка стали для Олександра Івановича роками набуття наукового та життєвого досвіду. Це сприяло формуванню управлінського потенціалу керівника академічного інституту і у 1995 р. О. І. Амоша очолив Інститут економіки промисловості НАН України.

На посаді директора О. І. Амоша продовжив славні традиції, закладені попередніми керівниками. Він відчув вимоги часу, задав правильний вектор наукового процесу, враховував специфічні особливості колективу, сприяв пошуку і реалізації нових ідей, ефективності наукових результатів, забезпечував їх впровадження. Водночас культура, толерантність в поєднанні з демократичним стилем управління формували сприятливий науковий клімат в Інституті. О. І. Амоша неодноразово переобирався його директором. У 1997 р. О. І. Амошу було обрано членом-кореспондентом НАН України, а у 2003 р. — академіком НАН України.

Головним завданням науково-дослідної роботи Інституту завжди було і є сприяння ефективному соціально-економічному розвитку промисловості та економіки України загалом. Крім виконання досліджень бюджетної тематики О. І. Амоша був відповідальним виконавцем важливих госпдоговірних науково-дослідних робіт. Поряд зі значною кількістю монографій та наукових статей, результатами цих досліджень стали програми науково-технічного та промислового розвитку, довгострокові і середньострокові стратегії і галузеві концепції тощо. Вони були адресовані органам законодавчої та виконавчої влади України, були направлені пропозиції до чинного законодавства стосовно Господарського та Податкового кодексів, Законів України «Про охорону праці», «Про оплату праці»,

«Про стимулювання розвитку регіонів», «Про національну безпеку України», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» тощо. Ці та багато інших результатів наукових досліджень колективу Інституту є конкретним прикладом і підтвердженням активної конструктивної участі Національної академії наук України у проведенні особливо важливих для економіки та соціальної політики держави перспективних міждисциплінарних досліджень, використання механізмів реалізації заходів з виходу з кризових ситуацій.

Внесок О. І. Амоші за наукові результати Інституту відзначено високими званнями та нагородами. Він заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, премій НАН України ім. О. Г. Шліхтера, М. І. Туган-Барановського, М. В. Птухи, відмінник освіти України, а також його нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня, Почесними грамотами Верховної Ради України, Президії НАН України тощо. Роботу О. І. Амоші оцінено подяками і грамотами, нагрудними знаками Міністерства фінансів України, Мінпаливенерго та Мінвуглепрому України, Мінекоресурсів, Служби безпеки, Держтурадміністрації України тощо. З 2010 р. і до тепер він є президентом ГО «Академія економічних наук України».

Під його керівництвом підготовлено числену плеяду докторів та кандидатів наук.

Збройний конфлікт на сході України зумовив серйозні зміни у житті та науковій діяльності Інституту. Завдяки активності О. І. Амоші і сам Інститут, і його співробітники змогли переселитися з Донецька до Києва. Спочатку ІЕП НАН України розмістився в Інституті економіки та прогнозування НАН України, а потім, з 2015 р. – в Інституті механіки ім. С. П. Ти-

мошенка НАН України. Вдалося зберегти основний працездатний кадровий склад Інституту як активний структурний підрозділ Відділення економіки НАН України.

Крім планової традиційної наукової тематики з економіки промисловості, О. І. Амоша разом з провідними вченими очолив наукові дослідження, присвячені відновленню та розбудові удосконалення державної політики з внутрішньо переміщених осіб східних регіонів України.

О. І. Амоша завжди опікувався перспективним майбутнім інституту. За восьмирічний термін переселення в інституті захистилися 8 докторів економічних наук. А особливою гордістю стало обрання членом-кореспондентом НАН України Юлії Станіславівни Залозної, яка успішно пройшла всі іспити та випробування і стала кандидатом на посаду директора Інституту економіки промисловості НАН України. У грудні 2021 р. Олександр Іванович передав їй повноваження директора інституту, яку вважав гідною правонаступницею. Юлія Станіславівна була його докторанткою, а потім заступницею директора. Після її обрання він залишився почесним директором Інституту економіки промисловості НАН України, головою спеціалізованої вченої ради інституту, головою ГО «Академія економічних наук України», головою редакційної ради науково-практичного журналу «Економіка промисловості», членом редколегії наукового журналу «Економіка України», а також керівником підтеми в бюджетній темі.

Колектив інституту та О. Ф. Новікова вітають Олександра Івановича з ювілеєм, бажають залишатися прикладом любові до інституту, надійності, культури, толерантності та високої відповідальності за долю наукового колективу та країни.

О. Ф. Новікова
д-р екон. наук, проф.